

Професор
др Ханс Кехлер

Старе игре моћи

Уколико сталне чланице, као у случају рата против Југославије 1999. године, наступају као агресори, Савет безбедности је паралисан. Агресори остају „некажњени”. Значи да је истина да управо у најтежим случајевима повреде забране насиља, моћ фактички стоји изнад права. Савет безбедности може да изврши свој задатак само ако то одговара интересима сталних чланица. А све то значи да спровођење права, без обзира колико нас то не радује, зависи од констелације интереса у Савету безбедности.

Пише Драгана МАРКОВИЋ

Превела са немачког Лидија КУЗМАНОВИЋ

Професор емеритус др Ханс Кехлер са Универзитета у Инсбруку један је од водећих аустријских интелектуалаца, гостујући и почасни професор на неколико универзитета у свету, правник и филозоф. Бави се социјалном антропологијом и херменеутиком, утемељио је правац феноменолошког реализма, аутор је више од 30 књига и 20 уџбеника, дугогодишњи председник International Peace Organization. Професор Кехлер је радио на бројним значајним пројектима УН, жестоко се успротивио бомбардовању СРЈ и једностраном проглашењу независности косовских Албанаца. Током његовог недавног боравка у Београду уприличили смо и разговор који објављујемо.

Подржали сте српску страну у два наврата, онда када нам је помоћ била најпотребнија. Успротивили сте се снажно агресији на СРЈ, као и једностраном проглашењу независности косовских Албанаца. Шта Вас је условило да тако реагујете?

– Једноставно, никако нисам могао да прихватим неправду тог рата, као ни лицемерје држава које су биле нападачи. Тиме што су оружаном силом хтели да изнуде одвајање једног дела територије суверене државе која је члан Уједињених нација, подругивали су се признању владавине међународног права и мирном решењу сукоба. На тај начин су све државе које су извршиле напад на Савезну Републику Југославију изгубиле сву веродостојност чланства у Уједињеним нацијама.

Таква реакција је у европским интелектуалним круговима била ређа него што смо могли очекивати. Како је на Ваш јасан став реаговала аустријска јавност? Колико се у то време уопште у медијима Аустрије могла чути наша страна приче? Уосталом,

зашто мислите да су се многи интелектуалци оглушили на све што се дешавало током агресије НАТО-а?

– Аустријски национални медији су о рату у Југославији извештавали изузетно једнострано и углавном само са становишта држава припадница НА-

Оријентисао сам се према „дијалектици свессти“, чак и ако то значи да сам због таквог става усамљен у свом окружењу. Оваква филозофска слобода увек ми је била веома важна и увек је одређивала моју личност.

ТО-а. Због тога није никакво изненађење да на моје извештаје и становишта уопште није било никаквих „официјелних“ реакција. Моја објашњења и ставови били су примљени к’ знању само од цивилног друштва и неких алтернативних медија.

Како је херменеутика суштина до које се долази постављањем правих питања у току саме интрепретације, које би требало поставити питање и како би гласио одговор који би из Вашег угла дефинисао агресију НАТО-а на СРЈ 1999. године.

– Хуманитарни мотив за тај рат био је само изговор. Ваздушни напади на СРЈ били су застрашујући и у свим тачкама навода били су ратни злочин. Дакле, који су битни разлози масивног војног напада на СРЈ? Централни мотив је геополитички. Сједињене Америчке Државе су са својим савезницима, после краја равноправне моћи између Истока и Запада, хтеле да преузму контролу над сензибилним регионом Балкана, који је важан за светску политику, да би на тај начин ојачале своју земљу хегемонијом у читавом свету. Значи, радило се о старој игри политике моћи.

Претходна питања су више намењена Вама као интелектуалцу широке провинијенције – филозофу. Какво је Ваше мишљење, с обзиром на то да сте и правник, о кршењу међуна-

родног права, које је довело до агресије на једну суверену државу марта 1999. године?

– Агресија НАТО-а на СРЈ је тешка повреда Повеље Уједињених нација (члан 2, параграф 4), у којој је наведена забрана агресорског рата, што

значи да је почињен злочин агресије. Не постоји никакво оправдање за овакав поступак пошто „хуманитарна интервенција“ или „одговорност заштите“ (Responsibility to Protect) нису никаква правна начела, чак неважно са тим што тврдње држава које су водиле тај рат нису биле тачне. Оваква огромна повреда те повеље, нарочито од сталних чланица Савета безбедности, које би у ствари требало да буду чувари мира, направила је велику штету поверењу у међународни правни поредак и ослабило организацију Уједињених нација.

Иако скуп јасних правила, колико је право данас, на међународном плану, условљено тиме ко га спроводи и у каквом интересу?

– Правно начело разликује се од моралних норми или од неке наше обичне жеље тако што код права постоје механизми за његово спровођење. У данашње време и у садашњем међународном поретку за то би био задужен Савет безбедности, који према члану VII Повеље Уједињених нација има право принуде, али и дозволу за право примене оружја. Међутим, проблем је у томе да управо оне земље које располажу неопходним средствима, сталне чланице, имају право вета (према члану 27 (3) Повеље). Значи, ако сталне чланице, као у случају рата против Југославије 1999. године, наступају као агресори, Савет безбедно-

Упркос масивним разарањима инфраструктуре за време НАТО агресије, ваша земља кренула је уштем ујечајљивој и динамичној развоја. Република Србија је уважен учесник међународне заједнице и има не само стратешки важну, стабилу улогу на подручју Западној Балкана, већ и у читавој Европи.

сти је паралисан. Агресори остају „некажњени”. Значи да је истина да управо у најтежим случајевима повреде забране насиља, фактички моћ стоји изнад права. Савет безбедности може да изврши свој задатак само ако то одговара интересима сталних чланица. А све то значи да спровођење права, без обзира колико нас то не радује, зависи од констелације интереса у Савету безбедности. Међународно право као такво је немоћно, а Уједињене нације могу да буду само пасивни посматрач у свим случајевима у којима је умешана нека стална чланица.

Како видите Србију данас, двадесет година након агресије?

– Упркос масивним разарањима инфраструктуре за време НАТО агресије, ваша земља кренула је путем упечатљивог и динамичног развоја. Република Србија је уважен учесник међународне заједнице и има не само стратешки важну, стабилу улогу на подручју Западног Балкана, већ и у читавој Европи. То је од посебног значаја за сигурност свих нас, поготову ако погледамо развој дешавања на Средњем истоку и на Средоземљу.

Којим се то правцем упутила Европа нашег времена?

– Европа Европске уније је у приличној кризи. Међу земљама чланицама постоји дубока подељеност у вези са централним темама у будућности, као што су привредна и финансијска политика, а посебно политика миграција. То значи да Европска унија није испунила наде због којих је основана и да као актер на глобалном нивоу није довољно ефикасна. Грађани земаља чланица такође губе поверење у европске инстанце, које, погото-

во по питању проблема миграција, доживљавају као нејединствене и неуверљиве. Веома проблематично изгледа и преплитање безбедносних структура Европе и НАТО-а. Оно што не смемо да previdимо је да поред Европе из Европске уније постоји још једна шира Европа, која располаже Саветом Европе и Конференцијом о европској безбедности и сарадњи (ОЕБС), који су инструменти заштите људских права и политике мира.

Дугогодишњи сте председник International Peace Organization. Којим пројектима сте најзадовољнији?

– Пре свега то су неке од активности које помажу долажењу до мирних решења сукоба. Затим, ту су пројекти у којима се бавимо историјом и културним идентитетом народа да бисмо указали на могућности које доприносе конструктивном заједничком раду на основама узајамног поштовања. Када говоримо о међународним сукобима, сматрам да је најважније да се рационалном анализом идентификују често веома комплексни разлози, а онда, корак по корак, уз помоћ тих појашњења, треба кренути ка компромисима – у смислу праведног поравнања.

Шта је природно стање на планети Земљи – мир или рат?

– Свакодневно стање на нашој планети је стална борба за ресурсе и самоостваривање међу државама и народима. То у крајњем случају значи и борбу за спровођење онога што зовемо „националним интересима”. Како током историје, тако и данас, то се најчешће чини средствима рата. Иако Хераклит каже да је „рат отац свих ствари”, код људи постоји и нешто, за разлику од

других живих бића, што се зове разум (рационалност). То нам омогућава да критички посматрамо сопствену позицију и да се са противником упутимо ка рационалном поравнању интереса, тј. да мирно решавамо сукобе у интересу свих учесника. Та рационалност нам омогућава и да свет чињеница меримо вредностима (нормама), значи да развијамо етику међуљудског понашања. Због свог разума човек је у стању да схвати да сопствене интересе може да спроведе само по основу узајамности, јер иначе постоји велика опасност од рата свих против свих. Тако да, ако рачунамо на људски разум, морамо се надати – поготову ако узмемо у обзир потенцијал оружја масовног уништења – да рат неће бити уобичајен начин решавања сукоба на планети Земљи.

Сведоци смо девалвације многих вредности. Шта је то у шта, упркос свему, успевате да верујете?

– Верујем у слободу и мир који се постижу разумом, на основу поравнања интереса. Заговарам узајамно поштовање међу људима и народима које произилази из разума – способност за саморефлексију, са посебним освртом на њихово достојанство.

Судбином одређени, или појединачним енергијама обликовани, наши животи се разликују. Шта је то што је одредило Ваш живот, што га је учинило баш оваквим какав јесте?

– Сва моја стремљења су још од ране младости била усмерена ка филозофији. Било ми је важно да схватим суштину ствари, да погледам и иза „фасаде”, а не само да се задовољим туђим размишљањима и ставовима. Класични грчки мото „спознај самога себе” водио ме је кроз све фазе живота. Постепено сам постао свестан чињенице да себе могу да разумем само ако разумем и друге, ако упознам свет изван себе. Оријентишем се према „дијалектици свести”, чак и ако то значи да сам због таквог става усамљен у свом окружењу. Оваква филозофска слобода увек ми је била веома важна и увек је одређивала моју личност. |